

УДК 336.71:65.012.12

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-1.14>

Ананьєва Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри публічних фінансів

Державного податкового університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0481-5787>

НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО ЗМІННИХ ФІНАНСОВИХ УМОВ

У статті розглянуто ключові аспекти адаптації підприємств до змінних фінансових умов в умовах глобалізації та цифрової трансформації. Автори акцентують увагу на важливості аналізу зовнішнього середовища, оптимізації фінансового менеджменту, диверсифікації джерел фінансування, а також на ролі внутрішнього аудиту та контролю в процесі адаптації підприємства. Особлива увага приділяється викликам та можливостям, які виникають перед підприємствами внаслідок цифрової трансформації. Стаття базується на аналізі сучасних досліджень, публікацій та практичного досвіду компаній. Висновки дослідження можуть бути корисними для керівників підприємств, фінансових директорів, аудиторів та інших спеціалістів у сфері управління та фінансів. Стаття також акцентує увагу на необхідності постійного навчання та розвитку персоналу в контексті адаптації до цифрових інновацій. Освіта та підвищення кваліфікації співробітників визначені як ключові елементи успішної цифрової трансформації. Автори також розглядають питання корпоративної культури та її вплив на процес адаптації підприємства до змінних умов. В статті представлені рекомендації щодо впровадження сучасних технологічних рішень, зокрема хмарних технологій, штучного інтелекту та блокчейну, які можуть сприяти підвищенню ефективності бізнес-процесів та забезпечити конкурентні переваги на ринку. Обґрунтовано, що адаптація до змінних фінансових умов та цифрової трансформації вимагає комплексного підходу, який об'єднує стратегічне планування, інноваційні технології та людський капітал. Тільки такий підхід дозволить підприємствам не тільки вижити в умовах швидких змін, але й процвітати, забезпечуючи стабільний розвиток та довгостроковий успіх на ринку. Розглядається питання етики та соціальної відповідальності в умовах цифрової трансформації. Важливо забезпечити, щоб інноваційні рішення та технології використовувалися в інтересах спільноти, дотримуючись принципів прозорості, конфіденційності та безпеки даних. Тільки комплексний підхід до цього виклику дозволить підприємствам досягти нових горизонтів розвитку та забезпечити їхню конкурентоспроможність у майбутньому.

Ключові слова: адаптація, цифрова трансформація, фінансові умови, глобалізація, діджиталізація, гнучкість, внутрішній аудит.

DIRECTIONS OF ADAPTATION OF DOMESTIC ENTERPRISES TO CHANGING FINANCIAL CONDITIONS

Ananieva Yuliia

State Tax University

The article considers the key aspects of adaptation of enterprises to changing financial conditions in the conditions of globalization and digital transformation. The authors emphasize the importance of analyzing the external environment, optimizing financial management, diversifying funding sources, as well as the role of internal audit and control in the process of enterprise adaptation. Special attention is paid to the challenges and opportunities that arise for enterprises as a result of digital transformation. The article is based on the analysis of modern research, publications and practical experience of companies. The research findings can be useful for company managers, financial directors, auditors and other specialists in the field of management and finance. The article also emphasizes the need for continuous training and development of personnel in the context of adaptation to digital innovations. Education and training of employees are identified as key elements of successful digital transformation. The authors also consider the issue of corporate culture and its influence on the process of adaptation of the enterprise to changing conditions. The article presents recommendations for the implementation of modern technological solutions, in particular cloud technologies, artificial intelligence and blockchain, which can contribute to increasing the efficiency of business processes and provide competitive advantages in the

market. It is substantiated that adaptation to changing financial conditions and digital transformation requires a comprehensive approach that combines strategic planning, innovative technologies and human capital. Only such an approach will allow enterprises not only to survive in conditions of rapid changes, but also to prosper, ensuring stable development and long-term success in the market. The issue of ethics and social responsibility in the conditions of digital transformation is considered. It is important to ensure that innovative solutions and technologies are used in the interests of the community, respecting the principles of transparency, confidentiality and data security. Only a comprehensive approach to this challenge will allow enterprises to reach new horizons of development and ensure their competitiveness in the future.

Keywords: adaptation, digital transformation, financial conditions, globalization, digitalization, flexibility, internal audit.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та зростання конкуренції на світовому ринку вітчизняні підприємства стикаються з необхідністю адаптації до змінних фінансових умов. Це стає ключовим завданням для забезпечення стабільності та розвитку бізнесу. Коливання валютних курсів, інфляція, зміни в процентних ставках та інші макроекономічні фактори безпосередньо впливають на фінансову стабільність підприємств. Цифрова трансформація, впровадження новітніх технологій в управлінні фінансами вимагає від підприємств постійного оновлення підходів до фінансового менеджменту. Високий рівень конкуренції на ринку змушує підприємства шукати нові способи оптимізації своєї фінансової діяльності, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність. Для розвитку та модернізації вітчизняні підприємства потребують залучення додаткових інвестицій, що в свою чергу вимагає від них адаптації до вимог інвесторів. Отже, вивчення напрямів адаптації вітчизняних підприємств до змінних фінансових умов є вкрай актуальним та важливим для забезпечення стабільності, ефективності та розвитку нашої економіки в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних науковців, включаючи В. Баранова, І. Бланка, А. Ковальову, А. Комарова, О. Леспуха, П. Макаренка, Т. Шевченка, В. Янковської та інших, присвятили свої дослідження темі вивчення напрямів адаптації вітчизняних підприємств до змінних фінансових умов.

Метою статті є комплексний аналіз сучасних умов функціонування вітчизняних підприємств в контексті змінних фінансових умов та визначення основних напрямів їх адаптації до цих умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адаптація вітчизняних підприємств до змінних фінансових умов є необхідністю в сучасному світі. Лише системний підхід до управління фінансами, врахування зовнішніх та внутрішніх факторів, а також використання сучасних технологій може забезпечити стабільність та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Аналіз зовнішнього середовища є ключовим етапом стратегічного планування для будь-якого підприємства. Він допомагає визначити основні можливості та загрози, які існують у зовнішньому

оточенні, та враховувати їх при прийнятті управлінських рішень [1]:

1) Політичний аналіз: Стабільність політичної системи країни. Законодавча база, що регулює діяльність підприємств. Міжнародні відносини та дипломатичні зв'язки.

2) Економічний аналіз: Загальний стан економіки: рівень інфляції, безробіття, ВВП. Фінансова політика держави: процентні ставки, курс національної валюти. Макроекономічні індикатори та тенденції.

3) Соціокультурний аналіз: Демографічні характеристики населення. Культурні, соціальні та етичні цінності. Стиль життя та споживчі вподобання.

4) Технологічний аналіз: Доступність та рівень розвитку технологій. Тенденції інновацій та наукових досліджень. Швидкість технологічних змін.

5) Екологічний аналіз: Екологічні норми та стандарти. Загрози забруднення та вплив на довкілля. Тенденції розвитку «зеленої» економіки.

6) Правовий аналіз: Законодавчі акти, що регулюють діяльність підприємства. Міжнародні договори та угоди. Податкова політика та інші регуляторні акти.

Аналіз зовнішнього середовища допомагає підприємству адаптуватися до змінних умов ринку, виявляти нові можливості для розвитку та мінімізувати потенційні ризики. Це важливий інструмент для формування ефективної стратегії підприємства.

Оптимізація фінансового менеджменту є ключовою для забезпечення фінансової стабільності та розвитку підприємства. Вона передбачає ряд заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами [2].

Бюджетування та планування: Розробка чіткого бюджету, який відображає всі доходи та витрати підприємства. Прогнозування фінансових потоків на короткостроковий та довгостроковий періоди. Моніторинг виконання бюджету та коригування за потребою.

Управління ліквідністю: Забезпечення достатнього рівня оборотних коштів для покриття короткострокових зобов'язань. Оптимізація оборотного капіталу, зокрема запасів, дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості.

Фінансовий аналіз: Аналіз фінансових показників підприємства (рентабельність, ліквідність,

фінансова стабільність тощо). Виявлення слабких місць у фінансовій діяльності та розробка заходів їх усунення.

Управління ризиками: Визначення потенційних фінансових ризиків (курсів ризики, кредитні ризики тощо). Розробка стратегії мінімізації та управління цими ризиками.

Оптимізація витрат: Аналіз структури витрат підприємства. Пошук можливостей для зниження витрат без втрати якості продукції чи послуг.

Використання фінансового левереджу: Оцінка оптимального співвідношення власного та залученого капіталу. Використання фінансового левереджу для підвищення рентабельності власного капіталу.

Оптимізація фінансового менеджменту дозволяє підприємству ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами, забезпечувати свою фінансову стабільність та розвиток. Врахування всіх аспектів фінансової діяльності та їх оптимізація є ключем до успіху в сучасних умовах бізнесу.

Диверсифікація джерел фінансування є однією з ключових стратегій управління фінансами, яка допомагає зменшити ризики, пов'язані з залежністю від одного або декількох джерел капіталу. Ця стратегія передбачає залучення коштів з різних джерел з метою забезпечення фінансової стабільності та гнучкості підприємства [3].

Основні напрями диверсифікації джерел фінансування: Власний капітал: Прибуток підприємства. Випуск акцій та інших цінних паперів. Реінвестування прибутку.

Довгострокові позики: Банківські кредити. Облігації. Лізинг. Короткострокове фінансування: Кредитні лінії. Факторинг. Торговий кредит. Державне фінансування: Субсидії. Гранти. Державні програми підтримки. Міжнародне фінансування: Залучення іноземних інвестицій. Міжнародні гранти та позики. Участь у міжнародних програмах фінансування. Альтернативні джерела: Краудфандинг. Ангельські інвестори. Венчурне фінансування.

Переваги диверсифікації джерел фінансування: Зменшення ризику залежності від одного джерела фінансування. Гнучкість у фінансовому плануванні та управлінні. Можливість використовувати різні умови фінансування для досягнення оптимальних умов.

Диверсифікація джерел фінансування є важливим інструментом для забезпечення фінансової безпеки та стабільності підприємства. Вона дозволяє підприємствам ефективно адаптуватися до змінних ринкових умов та реагувати на нові виклики та можливості.

Внутрішній аудит та контроль відіграють важливу роль у забезпеченні ефективності управління, надійності фінансової звітності та дотриманні законодавства та внутрішніх політик підприємства.

Розвиток цих функцій допомагає підприємствам виявляти та усувати ризики, покращувати процеси та забезпечувати стійке функціонування [4].

Основні напрями розвитку внутрішнього аудиту та контролю:

1. Професіоналізм та освіта: Підвищення кваліфікації аудиторів через навчання та сертифікацію. Участь у професійних асоціаціях та обмін досвідом.

2. Впровадження сучасних технологій: Використання автоматизованих систем аудиту та аналітичних інструментів. Інтеграція з іншими системами управління на підприємстві.

3. Розширення сфери діяльності: Аудит не тільки фінансової звітності, але й операційної діяльності, ІТ, екології тощо. Впровадження консультативних послуг з питань управління ризиками, корпоративного управління та ін.

4. Підвищення незалежності та об'єктивності: Забезпечення незалежного статусу служби внутрішнього аудиту в структурі підприємства. Розробка кодексу етики та професійних стандартів.

5. Покращення методології: Розробка та вдосконалення методичних рекомендацій, процедур та інструкцій. Впровадження міжнародних стандартів аудиту [5].

Забезпечення взаємодії з іншими службами: Співпраця з зовнішніми аудиторами, юридичною службою, службою безпеки тощо. Участь у загальнопідприємницьких проектах та ініціативах.

Розвиток внутрішнього аудиту та контролю є важливим для підтримки високого рівня корпоративного управління, забезпечення прозорості та довіри з боку акціонерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін. Сучасний внутрішній аудит вимагає постійного вдосконалення, адаптації до змінних умов та використання найкращих світових практик.

Цифрова трансформація стає ключовим фактором успіху для багатьох підприємств у сучасному світі. Вона впливає на всі аспекти діяльності компанії, від взаємодії з клієнтами до внутрішніх процесів. Адаптація до цифрової трансформації вимагає стратегічного підходу та готовності до змін. Основні напрями адаптації до цифрової трансформації [6]:

– технологічна модернізація: впровадження сучасних ІТ-рішень, таких як хмарні технології, штучний інтелект, блокчейн тощо; оновлення та інтеграція існуючих ІТ-систем;

– діджиталізація бізнес-процесів: автоматизація рутинних завдань та процесів; використання аналітики даних для прийняття рішень;

– освіта та навчання персоналу: організація тренінгів та курсів для співробітників з основ цифрової літератності; стимулювання самоосвіти та навчання на робочому місці;

– зміна корпоративної культури: формування культури інновацій та готовності до постійних

змін; залучення співробітників до процесу цифрової трансформації;

– цифрова взаємодія з клієнтами: розробка та оптимізація онлайн-сервісів та платформ; використання цифрових каналів комунікації для взаємодії з клієнтами;

– безпека та захист даних: впровадження сучасних засобів захисту інформації; розробка політик та процедур з кібербезпеки [7].

Адаптація до цифрової трансформації є необхідністю для підприємств, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними в сучасному світі. Це процес, який вимагає стратегічного підходу, інвестицій та готовності до змін. Проте правильно організована цифрова трансформація може принести значні переваги, від підвищення ефективності до відкриття нових ринків та можливостей.

Висновки. У сучасних умовах глобалізації та швидкого технологічного розвитку адаптація підприємств до змінних фінансових умов стає ключовим фактором їхньої конкурентоспроможності та стабільності. Для успішної адаптації підприємства до змінних фінансових умов необхідно регулярно проводити аналіз зовнішнього середовища, враховуючи політичні, економічні,

соціокультурні, технологічні, екологічні та правові фактори. Ефективне управління фінансами, включаючи бюджетування, управління ліквідністю, фінансовий аналіз, управління ризиками та оптимізацію витрат, є важливим інструментом адаптації до змінних умов. Залучення коштів з різних джерел допомагає зменшити фінансові ризики та забезпечити стабільність підприємства. Цифрова трансформація відкриває нові можливості для підприємств, але водночас вимагає від них готовності до змін, інвестицій у технології та навчання персоналу. В умовах змінних фінансових умов внутрішній аудит та контроль стають особливо актуальними, допомагаючи підприємствам виявляти та усувати ризики, покращувати процеси та забезпечувати стійке функціонування.

Отже, адаптація підприємств до змінних фінансових умов є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає комплексного підходу, стратегічного мислення та готовності до постійних змін. Тільки системний підхід, врахування зовнішніх та внутрішніх факторів, а також використання сучасних інструментів управління можуть забезпечити успіх підприємства в умовах сучасного ринку.

Список використаних джерел:

1. Орлик О.В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 2 (19). 232 с.
2. Куліш Г.П., Родніченко І.В. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 98–103.
3. Добринь С.В. Управління фінансовими ризиками підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4073>
4. Бездітко О.Є. Управління фінансовими ризиками підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 3. С. 43–49.
5. Усик І.О., Шаульська Л.В., Савченко М.В. Моделювання світової динаміки економічної циклічності. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2018. Випуск 308. С. 46–54.
6. Кораблін С.О. Вашингтонський консенсус: тоді та тепер. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 17–32.
7. Костецький В.В., Бутов А.М. Напрями побудови системи управління фінансовими ризиками на підприємстві. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 3. С. 60–66.

References:

1. Orlyk O.V. (2015). Mechanism of financial and economic security management of the enterprise and its main components [The mechanism of financial and economic security management of the enterprise and its main components]. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol. 2 (19).
2. Kulish, H.P., & Rodnichenko, I.V. (2018). Vplyv finansovykh ryzykiv na rezultaty diialnosti pidpryemstva [The impact of financial risks on the results of the enterprise]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 25, 98–103.
3. Dobryn, S.V. (2015). Upravlinnia finansovymy ryzykamy pidpryemstva [Enterprise financial risk management]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4073>
4. Bezditko, O.Ie. (2020). Upravlinnia finansovymy ryzykamy pidpryemstva [Enterprise financial risk management]. *Tavriyskiy naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika – Taurian Scientific Bulletin. Series: Economics*, 3, 43–49.
5. Usyk I.O., Shaul'skaya L.V., Savchenko M.V. (2018). Modeling of world dynamics of economic cyclicity. *Collection of scientific works of Donetsk State University of Management. Economics series*, vol.308, pp. 46–54.
6. Korablin S.O. (2017). Washington Consensus: Then and Now. *Ukraine economy*, no. 12, pp. 17–32.
7. Kostetskyi, V.V., & Butov, A.M. (2016). Napriamy pobudovy systemy upravlinnia finansovymy ryzykamy na pidpryemstvi [Directions of building a financial risk management system at the enterprise]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky – Ukrainian Journal of Applied Economics*, 1, 3, 60–66.